

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

Παναγιώτης Λυσιώτης

“We enter the processes of seeing as remaking and remaking as perception”
Humphrey McQueen

Με την παρατήρηση του Η. McQueen για το έργο του Λυσιώτη, με την ευκαιρία μιας σχετικά πρόσφατης έκθεσής του στη Μελβούρνη το 2015 με τίτλο “...Where are the originals?, ερχόμαστε απ’ ευθείας στον πυρήνα του προβληματισμού της τέχνης του. Ο Λυσιώτης πράγματι, έχει καταστήσει επίκεντρο της τέχνης του την ανάγκη του βλέμματος να επανερμηνεύσει τον κόσμο, για να βρει την αυθεντικότητά του. Όμως στην πορεία θέτει υπό αμφισβήτηση τις δυνατότητες των καλλιτεχνικών του μέσων, καθώς νοιώθει ότι αυτά του αποκαλύπτουν τον κόσμο όχι ως Όλο αλλά αποσπασματικά.

Ο Λυσιώτης με τις φωτογραφίες που «ανακατασκευάζει» όλα αυτά τα χρόνια, απομακρύνεται από την παραδοσιακή αντίληψη ότι ο καλλιτέχνης «δημιουργεί» τον κόσμο από το τίποτα. Η όραση και η προέκταση που αποκτά με την φωτογραφική μηχανή, τίθεται σε αμφισβήτηση, για να αναδυθεί η νόηση ως ένα στοιχείο κυρίαρχο, που ακατάπαυστα διερωτάται για την αξία και την αποτελεσματικότητα των καλλιτεχνικών μέσων.

Ο Λυσιώτης διαρκώς μέσα από το έργο του, διερωτάται για το κατά πόσο το συναίσθημα και η όραση μας εξαπατούν και μας παρουσιάζουν έναν κόσμο φυσικό, όταν είναι εξ’ ολοκλήρου «δημιουργήματα» του συναισθήματος και της όρασης. Για τον Λυσιώτη –να το πούμε ευθέως– η τέχνη δεν είναι «δημιουργία», αλλά «ανακατασκευή». Η διαφορά είναι τεράστια. Θυμόμαστε πως αρχίζει το κεφάλαιο για τον Δούκα, όπου εκεί παραθέσαμε την αντίληψη των Althusser και Macherey: Οι καλλιτέχνες δεν δημιουργούν κόσμο από το τίποτα γεννιούνται μέσα σε έναν κόσμο ο οποίος είναι κορεσμένος από σημασίες, ιδεολογίες, πρακτικές και οι οποίες τους παραδίδονται ως φυσικές. Με αυτόν τον κόσμο και τις σημασίες του θα λογαριαστούν και θα τον ανακατασκευάσουν.

Στον Π.Λ. η ανακατασκευή του κόσμου γίνεται με την τεχνική του μοντάζ. Συλλέγει εικόνες, κομματάκια από την «χιονοθύελλα» των εικόνων που μας κατακλύζουν καθημερινά, και που όλες μας παροτρύνουν όπως λέγει ο Η. Mc Queen να «ΑΓΟΡΑΣΟΥΜΕ», και αλλάζει την σημασία τους είτε διαστρέφει το νόημά τους, μετατρέποντάς τους σε όργανα κριτικής προς τον κόσμο του καταναλωτισμού και της αδιαφορίας.

Στο έργο του Λυσιώτη, αντικείμενο εξέτασης είναι λοιπόν τα ίδια τα καλλιτεχνικά μέσα που έχει στη διάθεσή του. Το είδαμε και στον Βασιλακόπουλο, όταν στα «χίλια ποιήματα» κάνει θέμα μέσα στην ποίησή

Measured with precision. Φωτοκολάζ, Μελβούρνη 1983

του την ίδια τη λειτουργία της ποίησης, θα το δούμε και στο έργο του Κ. Καλυμνιού στο τέταρτο κεφάλαιο. Πρόκειται για ένα φαινόμενο που παρουσιάζεται συνήθως σε περιόδους μεγάλων κοινωνικών ανακατατάξεων, όταν καινοφανείς τρόποι ζωής δεν συμβιβάζονται με τις παλιές παγιωμένες αξίες, και που τα εκφραστικά μέσα των καλλιτεχνών και των διανοούμενων τίθενται υπό διερώτηση για την αποτελεσματικότητά τους.

Είδαμε προηγούμενα, πως η «κρίση» στον Παπαλιώζη προκαλείται από την μετακίνηση από το χωριό στην πόλη, στον Βασιλακόπουλο από τη ματαιώση του προγράμματος της αλληλεγγύης της αριστεράς. Στον Λυσιώτη η κρίση είναι κατά κύριο λόγο κρίση σημασίας, γι’ αυτό και όλο του το έργο έχει ως πυρήνα του αυτή την κρίση. Στο έργο του αρχικά έχουμε μια περίοδο «μαχητική», το υποκείμενο εμφανίζεται «σχεδόν» σίγουρο για τον εαυτό του, έχει

τη διάθεση να μεταδώσει την «αλήθεια» που κατέχει προς τον κόσμο. Ταυτόχρονα κάνει θέμα μέσα στην ίδια του την τέχνη, την αίσθηση που τον διακατέχει πως τα εκφραστικά μέσα αδυνατούν να απεικονίσουν την αλήθεια του για τον κόσμο όπως πραγματικά είναι. Δηλαδή από τη μια μεριά, εκφράζει σιγουριά για τις θέσεις του όσον αφορά τον κόσμο, από την άλλη δείχνει και μια αβεβαιότητα για τις δυνατότητες που έχει το εκφραστικό του εργαλείο – η φωτογραφική του μηχανή – να απεικονίζει τον κόσμο όπως εκείνος τον νοιώθει και θέλει να τον απεικονίσει. Στον Λυσιώτη, αυτή η διχοστοασία μεταξύ πεποιθήσεων για τον κόσμο από τη μια, και αμφιβολιών για τις δυνατότητες της καλλιτεχνικής γλώσσας από την άλλη, θα έχει διάρκεια και θα γίνει δείκτης για το εύρος των προβληματισμών που απασχολούν τους καλλιτέχνες της εποχής μας.

Η συνέχεια την άλλη Παρασκευή

Ο Λυσιώτης διαρκώς μέσα από το έργο του, διερωτάται για το κατά πόσο το συναίσθημα και η όραση μας εξαπατούν και μας παρουσιάζουν έναν κόσμο φυσικό, όταν είναι εξ’ ολοκλήρου «δημιουργήματα» του συναισθήματος και της όρασης.